

İqtisadiyyatın kredit yükü: “qızıl orta” axtarışında

(Müəllif: Bəhruz Əhmədov, ABA-nın eksperti)

***

Müasir banklar, səlafi olduqları orta əsr Venesiya, Florensiya və Genuya banklarından istər göstərdikləri xidmətlər, istərsə də iqtisadiyyatda oynadıqları rol baxımından əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Hazırda kommersiya bankları öz müştərilərinə çox geniş çeşidli xidmətlər təklif edir və əməliyyatlar yerinə yetirir. Ayrılıqda hər bir bank əməliyyatı lokal səciyyə daşsa da, banklar ümumi iqtisadi inkişafda, onun yönləndirilməsi və idarə olunmasında son dərəcə mühüm rol oynayır.

Kommersiya bankları iqtisadiyyatdakı sərbəst vəsaitləri investisiyaya çevirməklə, iri biznes layihələrinin gerçəkləşdirilməsi üçün kapitalın təmərküzləşməsinə, bəzənsə kiçik layihələrin həyata keçirilməsi üçün parçalanmasını təmin edir. Eyni zamanda, banklar maliyyə resurslarının sahələrarası axınına və bu yolla iqtisadi artımın balanslaşdırılmasına, resurslardan daha effektiv istifadə olunmasına yardım edir, həmçinin pul tədavülünü sürətləndirir, dövlət orqanlarının pul siyasəti sahəsindəki qərarlarının real iqtisadiyyata ötürülməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

Bütün bunlar o zaman baş verir ki, bankların iqtisadi proseslərdə iştirak payı - nə az, nə də ki çox - yetərli səviyyədə olsun. Banklar vasitəçilik funksiyalarını aşağı səviyyədə yerinə yetirdikdə iqtisadiyyatda formalaşan sərbəst pul vəsaitlərinin investisiyalara çevrilməsi ləngiyir və ya ümumiyyətlə baş vermir, nəticədə iqtisadiyyatın artım potensialı reallaşmamış qalır. Banklar iqtisadiyyatı həddən artıq kreditləşdirdikdə isə onun borc yükünü artırmaqla maliyyə sabilliyinə təhlükə yaradır və bu yolla iqtisadiyyatın uzunmüddətli artım tempini zəiflətməmiş olur. Deməli, əsas məsələ imkanlarla risklərin arasında “qızıl orta”-nı tapmaqdır.

***

Kredit yükü və onun ölçülməsi haqqında

Kommersiya banklarının müxtəlif məqsədlərlə verdiyi kreditlər bir tərəfdən ayrı-ayrı şirkətlərin və şəxslərin biznes fəaliyyətinin genişləndirilməsinə, digər tərəfdən insanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasına (ev, avtomobil, ev əşyaları və s. alınmasına) şərait yaradır.

Əlbəttə, kredit, özlüyündə borcun bir növü olduğundan, həm ayrılıqda fərdlər və şirkətlər, həm də bütövlükdə iqtisadiyyat üçün onun bəlli bir səviyyəsi mövcuddur ki, bu səviyyədən artıq kreditlə yüklənmə sonrakı dövr üçün müəyyən problemlər yarada bilər: fərdlər üçün həyat standartının aşağı düşməsi, şirkətlər üçün defolt (müflisləşmə), iqtisadiyyat üçün isə krizis və ya maliyyə turbulensi. Sözsüz ki, bu riskli səviyyə zamana və ölkənin xüsusiyyətlərinə görə dəyişə bilər.

Hazırda iqtisadçılar tərəfindən kredit yükünün ölçülməsində müxtəlif göstəricilərdən istifadə edilməkdədir ki, bunların ən geniş yayılanı (elə həm də ən sadəsi) iqtisadiyyatın və ev təsərrüfatlarının (ailələrin) kredit yükü göstəriciləridir. İqtisadiyyatın kredit yükü iqtisadiyyata məcmu kredit qoyuluşlarının ümumi daxili məhsula (ÜDM-ə) nisbəti, ev təsərrüfatlarının kredit yükü isə fiziki şəxslərə verilən kreditlərin onların gəlirlərinə nisbəti şəklində ifadə olunur. Belə sadə ifadə forması iqtisadiyyatın kreditlə yüklənmə səviyyəsinin dinamikasını izləmək və təhlil etmək, eyni zamanda beynəlxalq-müqayisəli təhlillər aparmaq üçün də kifayət qədər əlverişlidir.

Dünya iqtisadiyyatında kredit yükü mənzərəsi

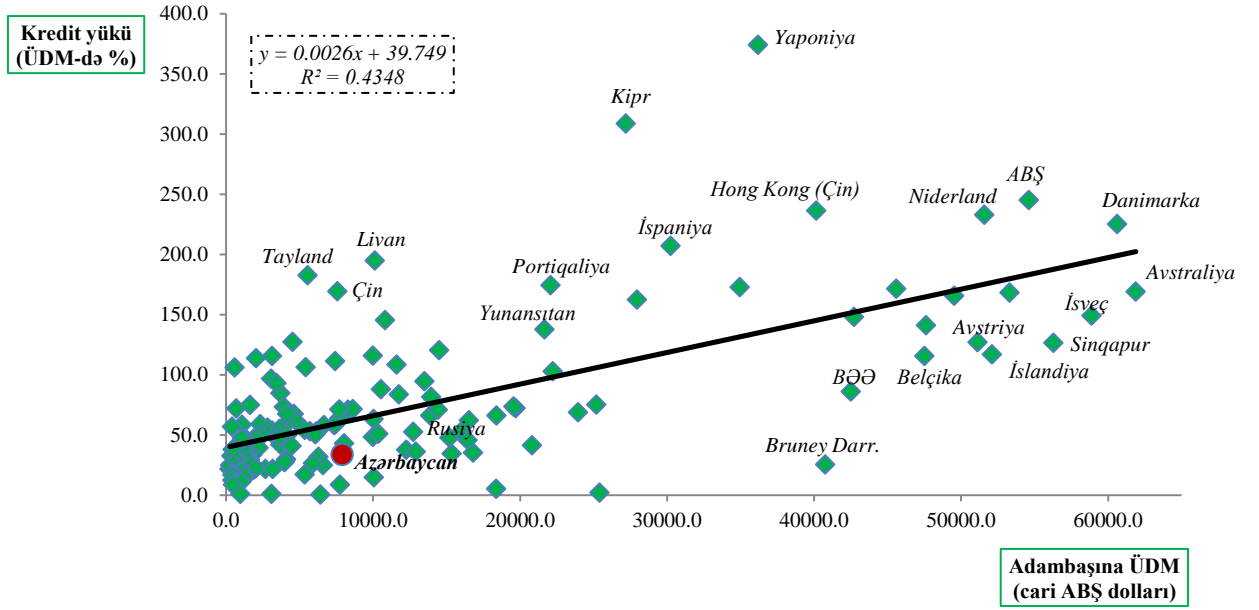
Bütövlükdə dünya iqtisadiyyatında 1980-ci illərdən başlayaraq kredit yükündə sürətli artım müşahidə edilmişdir. Xüsusilə, 1980-99-cu illərdə artım daha kəskin xarakterli olmuş, bu illər ərzində dünya iqtisadiyyatının kredit yükü 91.5%-dən 168.1%-ə qədər yüksəlmişdir. 90-cı illərin sonlarında, formalaşmaqda olan bazar iqtisadiyyatı ölkələrində (FBÖ) baş verən böhranlar - 1997-98-ci illər Cənub-şərqi Asiya, 1998-ci il Rusiya, 1999-cu il Braziliya və

Türkiyə böhranları - və 2001-ci ildə ABŞ iqtisadiyyatındakı durğunluq 1999-2002-ci illərdə kredit yükünün azalması (156.6%-ə düşmüşdür), daha sonra isə 2003-2007-ci illərdə stabilləşməsi (159-161% aralığında) ilə nəticələnmişdir. Ardınca 2008-ci ildə baş verən qlobal maliyyə böhranının təsiri ilə 155.7%-ə qədər azalan kredit yükü, əsas hissəsi 2009-cu ildə reallaşdırılan “xilas paketləri”nin nəticəsi kimi yenidən kəskin artaraq 2009-cu ildə 169.4%-ə çatmışdır. Sonrakı dövrdə nisbətən stabilləşən bu göstərici 2014-cü ildə 172.6% təşkil etmişdir.

Ayrılıqda ölkələr və ölkə qrupları üzrə kredit yükü göstəricisinə gəldikdə, burada dünya ölkələrinin iqtisadi inkişaf səviyyəsinə görə dəyişkənlik müşahidə olunmaqdadır. Yüksək gəlirli ölkələrin daha yaxşı inkişaf etmiş maliyyə bazarlarına və bank sistemə, həmçinin daha müasir risk menecment və informasiya sistemlərinə malik olması həmin iqtisadiyyatlara daha çox kredit reallaşdırmaq imkanı verir. Nisbətən aşağı və orta gəlirli ölkələrdə isə sadalanan faktorların formalaşma mərhələsində olması kredit yükünün daha aşağı səviyyəsini şərtləndirir. Başqa ifadə ilə desək, kredit yükü ilə iqtisadi inkişaf səviyyəsi arasında müsbət xətti əlaqə mövcuddur – iqtisadiyyat inkişaf etdikcə onun kreditlə yüklənmə səviyyəsi də artır, təbii ki, hər sonrakı mərhələdə daha az sürətlə.

Dünyanın 148 ölkəsinin kredit yükü və inkişaf səviyyəsi (burada inkişaf səviyyəsi hər ölkə üzrə adambaşına düşən ÜDM-lə ölçülmüşdür) göstəriciləri arasındakı əlaqələrin təhlili göstərir ki, sözügedən göstəricilər arasında orta səviyyəli müsbət xətti bağlılıq mövcuddur (korrelyasiya əmsalı 0.66-ya bərabərdir). Qiymətləndirmələrə görə adambaşına düşən ÜDM-in hər 1000 ABŞ dolları artması ölkənin kredit yükünün orta hesabla 2.6 faiz bəndi yüksəlməsi ilə müşayiət olunur. (*Diagram 1.*)

Diqram 1. İqtisadiyyatın kredit yükü ilə adambaşına ÜDM əlaqəsi
(müxtəlif inkişaf səviyyəli 148 ölkə üzrə¹)

Mənbə: Dünya Bankının məlumatları (*World Development Indicators*) əsasında tərtib edilmişdir.

Adambaşına düşən ÜDM-in ən yüksək olduğu Avstraliyada iqtisadiyyatın kredit yükü 169% təşkil edir. Sözügedən göstərici adambaşına ÜDM həcminə görə ikinci yerdə dayanan Danimarkada 230.8%, üçüncü yerdəki İsveçdə isə daha aşağı, 149%-dir. Adambaşına ÜDM göstəricisinə görə ilk beşliyi Sinqapur və ABŞ tamamlayır ki, adıçəkilən ölkələrdə kredit yükü, uyğun olaraq, 126.3% və 234.5% təşkil edir. Göründüyü kimi, ilk beşlikdə olan yüksək gəlirli ölkələrin hamısında kredit yükü iqtisadiyyatın öz ölçüsündən xeyli böyükdür, xüsusilə də ABŞ və Danimarkada.

Kreditlə ən çox yüklənmiş iqtisadiyyat Yaponiyanındır. Burada iqtisadiyyatın kredit yükü fantastik ölçüdədir - ölkə ÜDM-nin 374.2%-i. Təbii ki, bu səviyyədə kreditlə yüklənmə iqtisadiyyat üçün böyük risk mənbəyidir və bu, haqqında bir az sonra danışacağımız “faydalı hədd”dən xeyli yüksəkdir. Üstəlik Yaponiya dövlət borcu səviyyəsinə görə də dünya “lideri”dir. Məhz bu

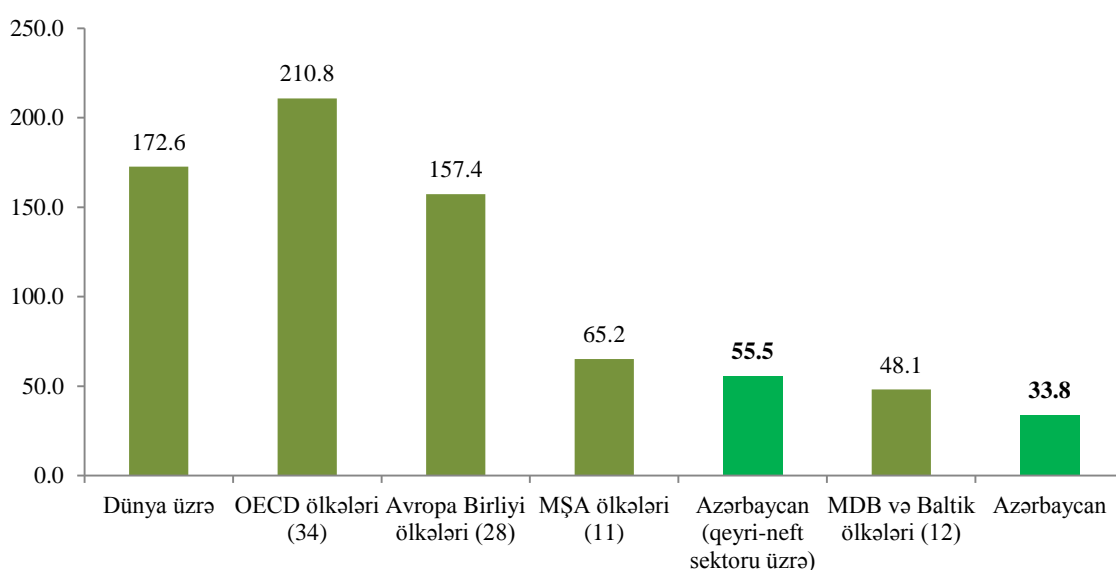
¹ Başqa qeyd olmadığı halda, təhlillərdəki məlumatlar 2014-cü ilin sonuna olan vəziyyəti əks etdirir.

səbəbdən bəzi iqtisadçılar bu ölkənin iqtisadiyyatını partlamağa hazır “saatlı bomba” adlandırırlar.

Kreditlə yüklənmə səviyyəsinə görə 308.6%-lə ikinci yerdə dayanan Cənubi Kipr isə artıq böhran vəziyyətindədir. Avropa borc böhranının başladığı 2010-cu ildən etibarən, Cənubi Kipr banklarının maliyyə vəziyyətində də kəskin pisləşmə müşahidə edilməkdədir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, qeyd olunan dövrdə (2010-2014-cü illərdə) ölkə bank sisteminin kredit portfelində qeyri-işlək kreditlərin payı 5.8%-dən 45.4%-ə qədər yüksəlmişdir. Avropa borc böhranından digər zərərçəkənlər, daha dəqiq desək böhran ocaqları – İspaniya, Portuqaliya və Yunanıstan da kredit yükü yüksək olan ölkələr sırasındadır, uyğun olaraq, 207.1%, 174.3% və 137.5%.

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə kreditlə yüklənmə səviyyəsi xeyli aşağıdır. Adambaşı ÜDM-i 20 min ABŞ dollarından az olan ölkələrin (burada 119 ölkə) 70%-ə yaxınında (82 ölkədə) kredit yükü ölkə ÜDM-nin 60%-ni keçmir. Ümumilikdə, bu qrup ölkələrin 106-sında kredit qoyuluşlarının həcmi iqtisadiyyatın ölçüsündən kiçikdir, yəni kredit yükü 100%-dən azdır.

Diagram 2. Dünya iqtisadiyyatında kredit yükü mənzərəsi: müxtəlif ölkə qrupları və Azərbaycan

Mənbə: Dünya Bankının (*World Development Indicators*) və Azərbaycan Mərkəzi Bankının məlumatları əsasında tərtib edilmişdir.

Dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrini özündə birləşdirən OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development - İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı) üzrə kredit yükünün orta göstəricisi 210.8% təşkil edir ki, bu təhlil edilən ölkə qrupları üzrə ən yüksək göstəricidir. Avropa Birliyinə daxil olan 28 ölkə üzrə isə orta kredit yükü nisbətən aşağı, 157.4% təşkil edir. Mərkəzi-şərqi Avropanın (MŞA) 11 inkişaf etməkdə olan ölkəsində² (Türkiyə də şərti olaraq bu qrupa daxil edilmişdir) sözügedən göstərici inkişaf etmiş ölkələrdəkindən xeyli aşağı, 65.2%-dir. MDB və Baltik ölkələrində (12 ölkə³) isə iqtisadiyyatın kredit yükü MŞA ölkələrindəkindən də aşağıdır – ÜDM-in təqribən yarısına yaxın, 48.1%. (*Diagram 2.*)

Cədvəl 1. MŞA, MDB və Baltik ölkələrində kredit yükü (ÜDM-də %-lə)

Sıra	Ölkə adı	Kredit yükü	Sıra	Ölkə adı	Kredit yükü
1	<i>Ukrayna</i>	96,6	13	Latviya	52,9
2	Türkiyə	88,0	14	Serbiya	52,8
3	Çexiya	73,4	15	<i>Rusiya</i>	52,4
4	Estoniya	72,0	16	<i>Gürcüstan</i>	48,5
5	Polşa	70,7	17	Rumıniya	48,2
6	Sloveniya	68,7	18	Litva	45,6
7	Albaniya	67,3	19	<i>Belarus</i>	42,8
8	Slovakiya	66,0	20	<i>Moldova</i>	39,0
9	Bolqarıstan	63,6	21	<i>Qazaxıstan</i>	37,6
10	Bosniya və Herzeqovina	60,8	22	<i>Azərbaycan (ümumi)</i>	33,8
11	Monteneqro	57,9	23	<i>Tacikistan</i>	19,6
12	<i>Azərbaycan (q.n.* sektoru üzrə)</i>	55,5	24	<i>Qırğızıstan</i>	15,9

Mənbə: Dünya Bankının (*World Development Indicators*) və Azərbaycan Mərkəzi Bankının məlumatları əsasında tərtib edilmişdir.

*Qeyd: q.n. - burada qeyri-neft sektorunu ifadə edir.

² Albaniya, Bolqarıstan, Bosniya və Herzeqovina, Çexiya, Monteneqro, Polşa, Rumıniya, Serbiya, Slovakiya, Sloveniya və Türkiyə.

³ Bu qrupa 8 MDB ölkəsi (Türkmənistan və Özbəkistanda kredit yükü ilə bağlı məlumatlar əlçatan olmadığından, Azərbaycan isə müqayisə üçün ayrı göstərildiyindən qrupa daxil edilməmişdir), Gürcüstan və 3 Baltik ölkəsi daxil edilmişdir.

Azərbaycana gəldikdə, burada kredit yükü təhlil edilən ölkə qruplarının hamısının orta göstəricisindən aşağıdır. Azərbaycan iqtisadiyyatında kredit yükü ölkə ÜDM-nin təqribən 1/3-i qədərdir (33.8%). Azərbaycan iqtisadiyyatı, eyni inkişaf pilləsində dayandığı Mərkəzi-şərqi Avropa, MDB və Baltik ölkələrinin (23 ölkə) demək olar ki, hamısından (Tacikistan və Qırğızıstan xaric) daha az kreditlə yüklənib ki, bu iqtisadiyyatın makro-maliyyə stabilliyi baxımından xüsusi önəm daşıyır, eyni zamanda bank sektorunun gələcək iqtisadi inkişafda daha aktiv rol oynaya biləcəyinə işarədir.

Təbii ki, Azərbaycan neftlə zəngin iqtisadiyyat olduğundan burada qeyri-neft sektorunun kredit yükü ayrıca nəzərdən keçirilməlidir. Hazırda (2014-cü ilin sonuna olan məlumatlara əsasən) ölkənin qeyri-neft iqtisadiyyatının kredit yükü 55.5% təşkil edir. Bu göstəriciyə görə Azərbaycan Mərkəzi-şərqi Avropa ilə MDB və Baltik ölkələrinin arasında, qeyd olunan qruplara daxil olan 23 ölkə üzrə orta göstəriciyə (56.3%) yaxın, həmçinin dünya trendindən (dünya ölkələrinin adambaşı ÜDM-nə uyğun kredit yükü trendi – Azərbaycan üçün uyğun nöqtə təqribən 60%-dir) azacıq aşağıda yerləşir.

Ev təsərrüfatlarının kredit yükü göstəricisi üzrə də bənzər meyillər müşahidə edilməkdədir. OECD ölkələrində ev təsərrüfatlarının orta borc yükü gəlirlərin 128.4%-i qədərdir: təşkilata üzv inkişaf etmiş ölkələr üzrə 152.5%, inkişaf etməkdə olan ölkələr üzrə 63%. Azərbaycanda isə ev təsərrüfatlarına verilən kreditlər əhalinin nominal pul gəlirlərinin 19.6%-i qədərini təşkil edir.

Kreditlə yüklənmənin faydalı həddi və ya “qızıl orta” haradadır?

Təhlillərdən aydın şəkildə görünür ki, son bir neçə dekadada dünya iqtisadiyyatında kredit yükü əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır və ayrı-ayrı ölkələr, eləcə də inkişaf səviyyəsinə görə müxtəlif ölkə qrupları arasında sözügedən göstərici üzrə kəskin fərqlər müşahidə olunmaqdadır. Xüsusilə, inkişaf etmiş ölkələrin daha çox kreditlə yüklənmiş olduğu və yüklənmənin artmaqda davam etdiyi də bir gerçəkdir. Nəzəri cəhətdən o da bilinir ki, kredit yükü qeyri-

məhdud şəkildə artırıla bilməz. Bəlli bir həddə qədər iqtisadiyyat üçün faydalı, hətta zəruri olan kredit qoyuluşları, həmin həddən sonra iqtisadi artımı ləngidə və maliyyə sektorunda (daha sonra həm də real sektorda) qeyri-stabillik mənbəyinə çevrilə bilər.

Bu nəzəri mülahizəni sübut edən bir sıra empirik tədqiqatlar da mövcuddur. Həmin tədqiqatların bəzilərinin⁴ nəticələrinə görə maliyyə dərinliyinin “tədricən itən effekt”i (*vanishing effect*), əsasən, daxili kreditlərin ÜDM-ə nisbəti - kredit yükü 100%-ə yaxınlaşdıqda hiss edilməyə başlayır.

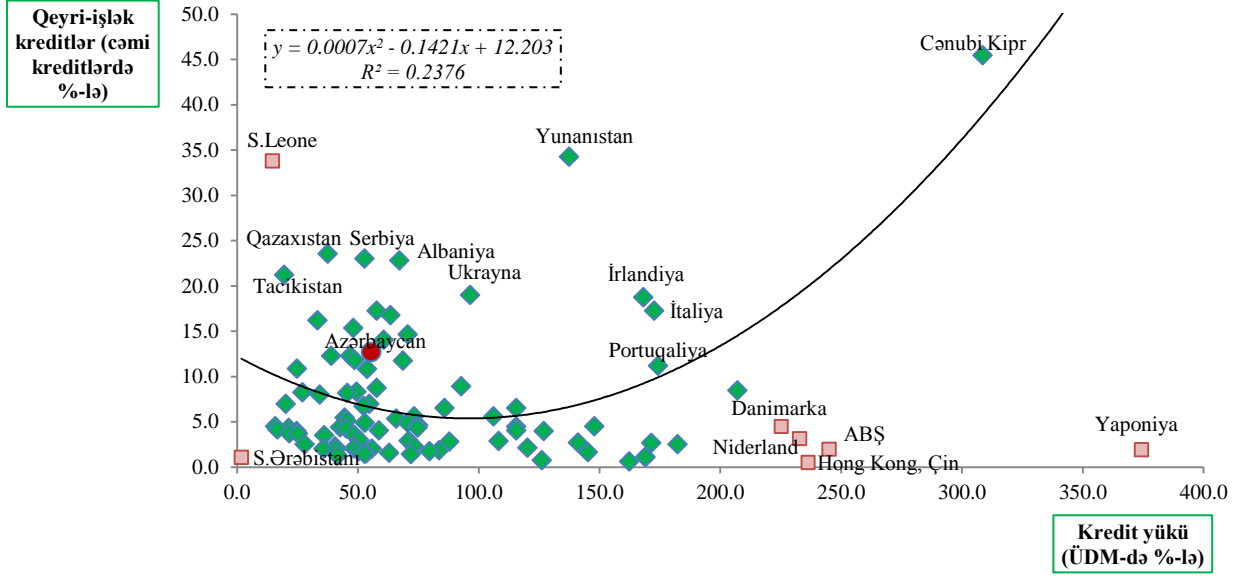
Başqa cür desək, kredit yükü ÜDM-in 100%-i həddini aşdıqda, iqtisadiyyat kredit qoyuluşlarından fayda əldə edə bilmir, əksinə, bu səviyyə iqtisadiyyat üçün ağır yükə çevrilə və həmin kreditlərin geri ödənməsində çətinliklər yarana bilər. Belə olan halda isə iqtisadi artım tempi zəifləyir, qeyri-işlək kreditlər artır və bank sektorunun maliyyə stabilliyinin pozulma ehtimalı yüksəlir. İqtisadiyyatın kredit yükü ilə qeyri-işlək kreditlərin əlaqəsinin təhlili də bənzər nəticələr verir. (*Diagram 3.*)

---

⁴ Daha ətraflı: Jean Louis Arcand, Enrico Berkes, Ugo Panizza. (2012). “Too much finance?” IMF Working Paper /12/161/. 49 s.. Həmçinin: Leonardo Gambacorta, Jing Yang, Kostas Tsatsaronis. (2014). “Financial structure and growth”. BIS Quarterly Review, March 2014. s.21-35.

Diagram 3. İqtisadiyyatın kredit yükü ilə qeyri-işlək kreditlərin əlaqəsi
(müxtəlif inkişaf səviyyəli 94 ölkə üzrə)

Mənbə: Dünya Bankının məlumatları (*World Development Indicators*) əsasında tərtib edilmişdir.

Müxtəlif inkişaf səviyyəli 87 ölkə üzrə (kənar nöqtələrə düşən 7 ölkə diaqramda təsvir edilsə də, hesablamalarda nəzərə alınmamışdır) kredit yükü və qeyri-işlək kreditlər arasında əlaqənin təhlili göstərir ki, adıçəkilən indikatorlar arasında çox sıx olmasa da, U-vari (kvadratik funksiya əsaslı) əlaqə müşahidə edilməkdədir: kredit yükünün 101.5%-ə qədər artması qeyri-işlək kreditlərin azalması, qeyd olunan səviyyədə sonrakı kredit yükü artımı isə qeyri-işlək kreditlərin də artması ilə müşayiət olunur. Yəni, bu nəticə də kredit yükünün “qızıl orta”sı (optimal nöqtəsi) kimi təqribən 100% həddinə işarə edir.

Əlbəttə ki, optimal nöqtənin bütün ölkələr və bütün dövrlər üçün keçərli olduğunu iddia etmək yanlış olardı. Ən azı ona görə ki, dünyanın heç bir ölkəsi istər iqtisadi model, istərsə də mental xüsusiyyətlər baxımından bir-birini təkrarlamır. Digər tərəfdən, iqtisadiyyatın inkişafı, maliyyə bazarlarının dərinləşməsi, kredit məhsullarının çeşidinin genişlənməsi, risk menecment və kredit informasiya sistemlərinin inkişafı “qızıl orta”nın tədricən sağa sürüşməsi (artması) ilə nəticələnməlidir. Yəni, sadalanan istiqamətlərin inkişafı banklara kredit qoyuluşlarını artırmaqla iqtisadi inkişafa daha çox töhfə vermək imkanı

yaradır. ABŞ, Avstraliya, Niderland, Danimarka kimi inkişaf etmiş ölkələr bu yolda uğura nail olanlardır.

Diaqram 3.-dəki təsvirdən görüldüyü kimi, Dünya Bankının məlumatlarına əsasən, Azərbaycanda qeyri-işlək kreditlər təhlil edilən ölkələr üzrə ümumi inkişaf meylinə (burada polinomial trenddən) nisbətən yuxarıdır – kredit portfelinin 12,7%-i (hərçənd bir çox ölkələr üzrə trenddən bənzər kənarlaşmalar müşahidə olunmaqdadır). Ancaq bu rəqəm Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) vaxtı keçmiş kreditlərlə bağlı açıqladığı rəqəmdən xeyli fərqlənir. AMB-nin məlumatına əsasən vaxtı keçmiş kreditlərin ümumi portfeldə payı həmin dövr üçün cəmi 5.3% təşkil etmişdir ki, bu da ümumi inkişaf meylinə yaxın, hətta ondan aşağıdadır.

Azərbaycan bank sektoru üçün bəzi nəticələr

Aparılan təhlillər Azərbaycan bank sektoru üçün bir sıra nəticələr çıxarmağa imkan verir:

1. Azərbaycan iqtisadiyyatının (həmçinin, qeyri-neft sektorunun) kredit yükü onun inkişaf səviyyəsinə uyğundur və hazırda iqtisadiyyat kreditlə çox yüklənməmişdir. 2014-cü ilin yekunlarına əsasən, qeyri-neft iqtisadiyyatı üzrə kredit yükü 55.5% təşkil etmişdir ki, bu göstəriciyə görə Azərbaycan, Mərkəzi-şərqi Avropa ilə MDB və Baltik ölkələri qruplarının arasında yerləşir. Bu mövqe ölkənin inkişaf səviyyəsinə və gələcək hədəflərinə tam uyğun gəlir;
2. Kredit yükü çox olmasa da, mümkündür ki (bu barədə rəsmi məlumat olmadığından yalnız ehtimal etmək olar), kredit yükünün paylanması, xüsusilə son dövrlərdə, ödəniş qabiliyyəti aşağı olan müştərilərə doğru “sürüşmüşdür” və bu da kredit risklərinin nisbətən yüksəlməsinə səbəb olmuşdur. AMB-nin kommersiya banklarına tətbiqini tövsiyə etdiyi

məsuliyyətli kreditləşdirmə haqqında “Metodoloji rəhbərlik”, məhz artan kredit risklərinin məhdudlaşdırılması məqsədi daşıyır və artıq bu istiqamətdə ilkin müsbət nəticələr əldə edilməkdədir. Bununla yanaşı banklarda daxili dərəcələndirmə sistemlərinin formalaşdırılması, həmçinin skorkardlardan istifadə kredit layihələrinin qiymətləndirilməsində subyektivliyi azaltmaq və kredit yükünü ödəniş qabiliyyəti yüksək olan müştərilərə doğru “sürüşdürmək”lə, kredit risklərini əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər;

3. Risk menecment və kredit informasiya sistemlərinin inkişafı, eyni zamanda biznes mühitinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdiriləcəyi halda banklar kredit qoyuluşlarının iqtisadiyyatdakı payını iki dəfəyə yaxın artırmaqla, post-neft dövründə davamlı iqtisadi artımın və inkişafın təmin olunmasında çox vacib missiyanı yerinə yetirə bilər.